

⁸ Климко-Оверченко Ю. Політики Європейського Союзу у Чорноморському регіоні: зусилля по протидії нелегальній міграції / Ю. Климко-Оверченко. – К., 2009. – С. 6.

⁹ Жолоб І. В. Міграційна політика держав у контексті сучасного політичного процесу: теоретичний аспект / І. В. Жолоб // Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв : Щоквартальний науковий журнал / М-во культури України, Нац. акад. керів. кадрів культури і мистецтв. – К. : Міленіум, 2012. – № 3. – С. 263.

¹⁰ Нелегальна міграція та політика держави щодо її протидії : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/ad/lectures/protudiya-nel_migr.docx

¹¹ Звездная Т. Вказана праця. – С. 98.

¹² Європейська міграційна криза : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Європейська_міграційна_криза

¹³ Оперативний звіт з моніторингу міграційних процесів (15–21 квітня 2016 р.) / Державна міграційна служба України. – К., 2016 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dmsu.gov.ua/images/pro-dms/centr/zvit_vypusk_27.pdf

¹⁴ Нелегальна міграція та політика держави щодо її протидії : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.naiu.kiev.ua/files/kafedru/ad/lectures/protudiya-nel_migr.docx

¹⁵ Оперативний звіт з моніторингу міграційних процесів (15–21 квітня 2016 р.) / Державна міграційна служба України. – К., 2016 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dmsu.gov.ua/images/pro-dms/centr/zvit_vypusk_27.pdf

Резюме

Митник У. М. Дослідження кримінологічних аспектів проблеми нелегальної міграції.

У статті досліджено кримінологічні аспекти проблеми нелегальної міграції. Розглянуто поняття, види нелегальної міграції. Проаналізовано особливості суб'єкта нелегальної міграції, зокрема демографічні характеристики та мотиви мігрантів. Визначено основні напрями протидії нелегальній міграції.

Ключові слова: нелегальна міграція, нелегальний мігрант, протидія нелегальній міграції, державний кордон.

Резюме

Митник У. Н. Исследование криминалогических аспектов проблемы нелегальной миграции.

В статье исследованы криминалогические аспекты проблемы нелегальной миграции. Рассмотрены понятие, виды нелегальной миграции. Проанализированы особенности субъекта нелегальной миграции, в частности демографические характеристики и мотивы мигрантов. Определены основные направления противодействия нелегальной миграции.

Ключевые слова: нелегальная миграция, нелегальный мигрант, противодействие нелегальной миграции, государственная граница.

Summary

Mytnyk U. The researching of criminological aspects of the illegal migration problem.

The criminological aspects of the illegal migration problem are researched. The concept and the types of illegal immigration were considered. It was analyzed the features of the subject of illegal immigration, including demographic characteristics and motivations of migrants. It was determined the main ways to resist the illegal immigration.

Key words: the illegal migration, the illegal migrant, the illegal migration resistance, the state border.

УДК 347.121.1

О. О. НЕДОШОВЕНКО

*Олексій Олексійович Недошовенко, студент
III курсу юридичного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОРГАНІВ І ТКАНИН ЛЮДИНИ: ДОКТРИНА І ПРАКТИКА

У доктрині цивільного права відсутній єдиний підхід до визначення правового режиму органів і тканин людини; водночас аналіз судової практики в досліджуваній сфері також свідчить про наявність суперечливих правових позицій. З огляду на велику суспільну значимість питання про правовий режим органів і тканин людини, а також на необхідність запровадження дієвого механізму охорони прав та інтересів людини у сфері трансплантології, вивчення правового режиму органів і тканин людини є актуальним.

Дослідження правового режиму та місця органів та тканин людини серед об'єктів цивільного права здійснювалося як радянськими, так і сучасними вченими, серед яких: Г. М. Красновський, Д. М. Иванов, О. О. Пунда, М. М. Малєїна, Ю. В. Колодяжна, С. В. Гринчак, І. І. Горелик, Н. Є. Крилова, Н. А. Маргацька, Г. В. Чеботарьова, І. Я. Сенюта, В. А. Тарасова, С. Г. Стеценко, А. Г. Максимов, О. В. Губський та інші.

Завданням даної статті є порівняння наукових теорій та підходів щодо місця органів і тканин людини серед об'єктів цивільного права, дослідження судової практики у спорах, які стосуються органів і тканин людини, та визначення правового режиму органів і тканин людини як об'єкта цивільно-правових відносин.

© О. О. Недошовенко, 2016

Згідно зі ст. 177 Цивільного Кодексу України (далі – ЦК України)¹, об'єктами цивільних прав є речі, у тому числі гроші та цінні папери, інше майно, майнові права, результати робіт, послуги, результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, а також інші матеріальні й нематеріальні блага. Оскільки в законі неможливо перерахувати всі об'єкти цивільного права, застосовується широке тлумачення даної статті, тому прямої вказівки в ЦК України на правовий статус органів та тканин людини як об'єкта цивільного права немає. Статтею 178 ЦК України передбачено поділ об'єктів цивільного права на такі, що перебувають в цивільному обороті, вилучені з цивільного обороту, обмежені в цивільному обороті або є невід'ємними від фізичної чи юридичної особи. Даний поділ має важливе значення при з'ясуванні правового режиму органів і тканин людини серед об'єктів цивільного права, адже з огляду на специфіку даних об'єктів, викликає питання, чи є анатомічні матеріали (окремі органи або система органів, їх частини, тканини, клітини людського організму) або навіть тіло померлої людини об'єктом цивільних прав, і якщо так, то яким саме і як слід класифікувати дані об'єкти?

Слід наголосити, що ст. 290 ЦК України передбачає можливість повнолітньої дієздатної особи бути донором крові, її компонентів, а також органів та інших анатомічних матеріалів та репродуктивних клітин. Взяття органів та інших анатомічних матеріалів з тіла фізичної особи, яка померла, не допускається, крім випадків і в порядку, встановлених законом – фізична особа може дати письмову згоду на донорство її органів та інших анатомічних матеріалів на випадок своєї смерті або заборонити його. Згідно з приписами даної статті, законодавець передбачає можливість трансплантації органів, що являє собою метод лікування ряду найтяжчих захворювань людини, який застосовується тоді, коли усунення небезпеки для життя або відновлення здоров'я хворого іншими методами лікування неможливе. Основним законом, який визначає порядок здійснення даної процедури, є Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині»². Згаданий закон, а також Цивільний кодекс прямо не визначають органи та тканини людини об'єктом цивільного права^{1,2}. Незважаючи на це, анатомічні матеріали (окремі органи або система органів, їх частини, тканини всіх різновидів, клітини органів) по суті є предметами матеріального світу – частинами людського організму, які можуть виступати як цілісна сформована система органів, або окремо взяті органи, які здатні функціонувати лише в сукупності (як єдина система, або зберігатися у штучно створених умовах, наприклад при неможливості здійснення трансплантації відразу з моменту вилучення даних об'єктів з тіла людини, у такому випадку органи зберігаються штучно, не втрачаючи якісних показників). Нині, відповідно до тенденцій розвитку сучасної медицини, анатомічні матеріали є об'єктом наукових досліджень, їх трансплантують, замінюють, продають та купують, як на законних, так і на незаконних підставах (зокрема, при нелегальній торгівлі анатомічними матеріалами, наприклад органами). Як висновок, можна зазначити, що завдяки розвитку та удосконаленню медичної практики, людство має змогу укладати такі самі правочини щодо органів і тканин людини, як і щодо інших речей матеріального світу. Наприклад, укладати договір купівлі-продажу, дарування, міни та інші, лише за умови дотримання загальних вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину (ст. 203 ЦК України)¹, та специфічних умов вчинення даних правочинів, щодо трансплантації органів і тканин людини, що закріплені Конституцією України, низкою міжнародних договорів, законами та підзаконними нормативно-правовими актами України, як загального, так і медичного призначення. Наприклад, ст. 6 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині»² передбачає такі специфічні умови: персональна згода, досягнення відповідного віку, застосування процедури трансплантації за умови, коли усунення небезпеки для життя або відновлення здоров'я реципієнта іншими методами лікування неможливе, наявність у реципієнта медичних показань для застосування трансплантації, повне інформаційне забезпечення про наслідки здійснення даних категорій правочинів, у контексті обов'язку лікаря надати повну медичну інформацію пацієнту про стан свого здоров'я (ст. 39 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»). Відсутній ризик для життя та здоров'я або важких наслідків (ст. 42 вказаного вище закону), дотримання встановлених законом та підзаконними актами процедури здійснення трансплантації, або вилучення органів чи тканин з організму людини та інші^{1,2,3}.

Неважаючи на можливість вчинення даних правочинів, слід згадати позицію професорів Г. М. Красновського та Д. М. Іванова про те, що органи і тканини людини (живої або померлої) не можуть продаватись або купуватись та бути визначені саме як об'єкт цивільного права, оскільки вони, хоча і є очевидно корисними матеріалами, не є товаром (майном). В іншому разі, можна було б зробити абсурдний висновок про те, що людина одночасно є і суб'єктом і об'єктом цивільно-правових відносин. Людина в такому випадку виступає як сукупність об'єктів цивільного права – системи органів, які не можуть бути майном, оскільки це суперечить нормам міжнародного права, зокрема Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод⁴, також законодавству України, зокрема конституційному положенню про те, що людина є суб'єктом, а не об'єктом права^{5,6,7,8}.

Виникає питання, чи слід визначати об'єктом цивільного права органи і тканини людини, які вже вилучені з організму людини, а також ті, що не вилучені з організму, і функціонують на постійній основі? Адже згідно з приписами Конституції України, ЦК України та інших законодавчих актів людина є власником свого тіла, а отже, має змогу розпоряджатися ним на свій розсуд, з обмеженнями встановленими законодавством, (наприклад, заборона евтаназії).

На думку О. В. Губського, органи та інші анатомічні матеріали людини виступають як невід'ємні елементи немайнового блага життя та здоров'я будь-якої особи. За своєю природою, дані об'єкти є матеріаль-

ним явищем, а тому їх на законних підставах можна назвати об'єктами цивільних правовідносин донорства. Також ці об'єкти можна продати, подарувати або обміняти⁹.

Схожій думки дотримується О. О. Пунда, яка вважає, що органи та тканини людини, незважаючи на приналежність їх до категорії предметів матеріального світу, є частинами людського організму і не повинні бути віднесені до категорії об'єктів цивільного права, як і організм людини в цілому. Оскільки, даний висновок порушує та заперечує соціально-біологічну концепцію природи людини, у відповідності до якої людина – це складний, механічний набір внутрішніх біологічних систем, ми не маємо права розглядати людину як можливий набір «замінних запасних частин» для інших людей^{9,10}.

Беручи до уваги складність вилучення, трансплантації, продажу або вчинення інших правочинів щодо органів, тканин людини, чи інших анатомічних матеріалів, як у теорії, так і на практиці, важко віднести дані об'єкти саме до об'єктів цивільного права, адже в залежності від різновиду правовідносин, що виникають стосовно даних об'єктів, вони можуть мати кримінально-правову природу, тобто коли вони є об'єктом злочину, передбаченого відповідними статтями Кримінального Кодексу України¹¹ (далі – КК України). Наприклад, ст. 143 «Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини», ст. 144 «Насильницьке донорство» КК України та інші). Адміністративно-правову природу органи та тканини людини набувають у разі вчинення щодо них адміністративних правопорушень (наприклад, ст. 45-1 Кодексу про адміністративні правопорушення України «Порушення встановленого порядку взяття, переробки, зберігання, реалізації і застосування донорської крові та (або) її компонентів і препаратів) або комплексні правовідносини»^{11,12}.

Якщо проаналізувати судову практику, можна дійти висновку, що незаконне або халатне ставлення людини до такої групи об'єктів як анатомічні матеріали, досить часто слугує причиною виникнення охоронних зобов'язань, тобто зобов'язань, що виникають з неправомірних дій – заподіяння шкоди, придбання або зберігання чужого майна без достатніх підстав та ін. Як приклад можна навести цивільну справу № 2-1090/12 за позовом Особи 1 до Особи 2 про відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок незаконного вилучення органів (вилучення хірургічним шляхом очних яблук у трупа матері Позивача), яка перебувала у провадженні Києво-Святошинського районного суду Київської області. Відповідач, не отримавши згоди на проведення операції з вилучення органів померлої людини, фактично здійснив дану операцію всупереч нормам кримінального і цивільного законодавства, зокрема, праву на особисту недоторканність, передбачене ст. 289 ЦК України. Особливість даної справи полягає в тому, що органи померлої людини, (вилучені очні яблука) є об'єктом недоговірного зобов'язання з відшкодування моральної шкоди, а отже, і об'єктом правової охорони не лише кримінального, а й цивільного права. Рішенням суду від № 2-1090/12 позов було задоволено частково^{1,13}.

Існує безліч інших судових справ, коли анатомічні матеріали використовуються для встановлення юридичного факту смерті особи. Так, наприклад, у справі № 2-о-16/2009 р., яка перебувала в провадженні Золочівського районного суду Харківської області, позивач (Особа 2) звернулася до суду з заявою про оголошення померлою її матері (Особа 3), вказуючи, що 10 січня 2009 р. в результаті несправності пічного опалення в домоволодінні її матері сталася пожежа. 15 січня 2009 р. з місця пожежі громадянином (особа 4) були вилучені кістки саме на тому місці, де знаходилося ліжко її матері і які він добровільно передав працівникам міліції. Для встановлення належності кісток останні були направлені на експертизу. Встановлення цього юридичного факту було необхідне для позивача для оформлення права на спадщину, що залишилася після матері¹⁴. Згідно з приписам Цивільного кодексу, Цивільного процесуального кодексу¹⁵, справи щодо оголошення людиною померлою, або безвісно відсутньою є підвідомчими судам загальної юрисдикції і розглядаються за правилами цивільного судочинства (ст.ст. 43, 46 ЦК України та ст. 234 ЦПК України), висновки медичної експертизи стосовно органів та тканин померлої людини можуть використовуватися як докази в суді в разі потреби, при дотриманні відповідних вимог, встановлених законодавством^{1,15}.

Досить часто трапляються випадки, коли від процедури трансплантації органів залежить життя людини, але далеко не всі органи можуть підійти тій чи іншій людині. Досить цікава справа розглядалася Мукачівським міськрайонним судом Закарпатської області (№ 2о/0707/259/2012), в якій суд аналізував ст. 12 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини». Позивач (Особа 1) звернулася до суду з заявою про встановлення факту, що має юридичне значення, зокрема, що (Особа 3), доводиться їй близьким родичем, у розумінні ст. 12 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» – двоюрідним братом кровного споріднення. Обґрунтовуючи свої вимоги, зазначила, що на даний час хворіє на цироз печінки, с-м портальної гіпертензії, варикоз вен стравоходу II ступеня. У зв'язку з цим, вона є інвалідом третьої групи і потребує трансплантації частини печінки від живого донора, яким може бути генетично відповідна особа. Статтею 12 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людини» передбачено можливість взяття гомотрансплантанта в живого донора, коли реципієнт та донор перебувають у шлюбі, або донор є близьким родичем реципієнта (батько, мати, син, дочка, дід, баба, онук, брат, сестра, дядько, тітка, племінник, племінниця). (Особа 3) погоджується стати живим донором для заявника, однак правові приписи чинного законодавства України забороняють йому бути донором для Особи 1, оскільки законом чітко визначено коло осіб, які можуть бути донорами, серед яких відсутній двоюрідний брат. Виходячи з норм міжнародного законодавства, донорами можуть бути генетично відповідні особи, які перебувають у родинних стосунках з реципієнтом, у тому числі двоюрідні брати та сестри, яким є (Особа 3). Мати та рідні брати не можуть бути донором для заявника з

огляду на медичні показання. Заявниця звернулася до суду, враховуючи, що від трансплантації частини печінки залежить життя та здоров'я, право на які передбачено ст.ст. 281, 283, 284 ЦК України і будь-яким іншим способом захистити вказане право вона не має можливості. Проблематику даної справи складає питання про визнання наявності юридичного факту спорідненості матері в контексті Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» для того, щоб отримати дозвіл на трансплантацію частин органів. У такому випадку матеріальним об'єктом даної справи слугують органи людини, юридичним об'єктом є процедура трансплантації^{1,16}.

Отже, якщо проаналізувати різні наукові підходи, судову практику та особливості українського законодавства, можна дійти висновку, що органи та тканини людини є об'єктами не лише цивільного права. Єдина позиція щодо правового статусу органів та тканин людини і щодо того, чи варто відносити органи та тканини людини до об'єктів цивільного права відсутня. Незважаючи на теоретичний підхід про те, що людина як соціально-біологічна істота в цілому не може розглядатися як сукупність об'єктів цивільного права (тобто органів), слід зауважити, що фактично українське та міжнародне законодавство надає змогу вчиняти низку правочинів стосовно власних та чужих (за згодою іншої особи) органів чи тканин різних типів, наприклад купівлю-продаж, міну, дарування та інші правочини, лише за умови дотримання відповідних вимог та критеріїв, які встановлені законами, та підзаконними нормативно-правовими актами, наприклад інструкціями Міністерства охорони здоров'я.

Залежно від того, який характер мають правовідносини, що виникли, правовий режим органів та тканин людини може видозмінюватися. Так наприклад, якщо основою (причиною) виникнення правовідносин слугує злочин, тоді органи та тканини людини як невід'ємний елемент життя та здоров'я людини, розглядаються як об'єкт правової охорони кримінального права. Якщо правовою основою виникнення правовідносин слугує вчинення певного цивільно-правового правочину, органи і тканини людини набувають статусу об'єкта цивільних прав. У разі вчинення адміністративного правопорушення стосовно органів чи (або) тканини людини, до особи можливо застосувати засоби адміністративного примусу, в такому випадку органи чи тканини людини є об'єктами адміністративного права.

Наостанок слід наголосити на тому, що на сучасному етапі розвитку медицини людство має змогу штучно створювати анатомічні матеріали, зокрема майже будь-який орган людини може бути створений саме з метою вилікування різних смертельних хвороб. Дані об'єкти створюються поза людським організмом, а отже їх правовий статус можна прирівняти до правового статусу речей, що узгоджуватиметься з соціально-біологічною концепцією людини.

¹ Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. [станом на 01.01.2016] // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

² Закон України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» від 16.07.1999 [станом на 26.10.2014] // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 41. – Ст. 377.

³ Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 [станом на 15.07.2015] // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.

⁴ Конвенція Ради Європи: Міжнародний документ. «Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод» від 04.11.1950 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004

⁵ Резолюція Ради Європи: Міжнародний документ. «Резолюція щодо приведення у відповідність законодавств держав-учасниць з питань вилучення, пересадки та трансплантації матеріалів організму людини» від 11.05.1978 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_071

⁶ Інструкція щодо вилучення органів людини в донора-трупа від 25.09.2000 [станом на 16.07.2013] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0698-00>

⁷ Інструкція щодо вилучення анатомічних утворень, тканин, їх компонентів та фрагментів у донора-трупа від 25.09.2000 [станом на 28.12.2012] // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0699-00>

⁸ *Красновский Г. Н., Иванов Д. Н.* Актуальные вопросы правового регулирования трансплантации органов и тканей в РФ // Вестник Московского университета. Серия право. – 1993. – № 5. – С. 63.

⁹ Характеристика об'єктів цивільних правовідносин донорства органів та інших анатомічних матеріалів та репродуктивних клітин / О. В. Губський // Наше право. – 2014. – № 10. – С. 142–146, 203. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2014_10_27

¹⁰ *Пунда О. О.* Поняття та проблеми здійснення особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини. Монографія. – Хмельницький-Київ, 2005, – 436 с.

¹¹ Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25–26. – Ст. 131.

¹² Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-20) від 07.12.1984 [станом на 10.02.2016] // Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.

¹³ Єдиний реєстр судових рішень. Рішення Києво-Святошинського районного суду Київської області № 2-1090/12 р. від 21 березня 2012 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/51572601>

¹⁴ Єдиний реєстр судових рішень. Рішення Золочівського районного суду Харківської області № 2-о-16/2009 р. 14 травня 2009 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/6245794>

¹⁵ Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 [станом на 01.01.2016] // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41, 42. – Ст. 492.

¹⁶ Єдиний реєстр судових рішень. Рішення Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області № 2о/0707/259/2012 від 19 вересня 2012 року : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/26043123>

Резюме

Недошовенко О. О. Правовий режим органів і тканин людини: доктрина і практика.

У статті висвітлено різні підходи до визначення правового режиму органів і тканин людини. Було проведено аналіз чинного законодавства та проблем, які виникають при дослідженні правового режиму органів і тканин людини. Стаття включає інформацію про особливості правового режиму органів і тканин людини з позиції різних галузей права, особливостей, які передбачені чинними нормативно-правовими актами щодо здійснення цивільно-правових правочинів, об'єктом яких є органи та тканини людини, а також узагальнення судової практики.

Ключові слова: об'єкти цивільного права, органи, тканини людини, правовий режим, анатомічні матеріали.

Резюме

Недошовенко А. А. Правовой режим органов и тканей человека: доктрина и практика.

В статье описаны различные подходы к определению правового режима органов и тканей человека. Был проведен анализ действующего законодательства и проблем, возникающих при исследовании правового режима органов и тканей человека. Статья включает информацию о особенностях правового режима органов и тканей человека с позиции различных отраслей права, особенностях, предусмотренных действующими нормативно-правовыми актами для осуществления гражданско-правовых сделок, объектом которых являются органы и ткани человека, а также обобщения судебной практики.

Ключевые слова: объекты гражданского права, органы, ткани человека, правовой режим, анатомические материалы.

Summary

Nedoshovenko O. Legal regime of human organs and tissues.

The article highlights different approaches to determining legal regime of human organs and tissues. Was made an analysis of the current legislation and problems which arise while researching a legal regime of human organs and tissues. An article consists of information about: peculiarities of legal regime of human organs and tissues from the perspective of different branches of law, peculiarities provided by legal acts on implementing of civil transactions, the object of which are human organs and tissues, and also a summary of judicial practice.

Key words: objects of civil law, organs, tissues of human beings, legal regime, anatomical materials.

УДК 342.98

О. Т. ОМЕЛЬЯНОВИЧ

Олеся Тарасівна Омелянович, студентка II курсу магістратури юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, головний інспектор управління правового забезпечення та міжнародного співробітництва Департаменту патрульної поліції

ПУБЛІЧНА СЛУЖБА В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ

На сучасному етапі державотворення питання становлення та подальшого розвитку інституту публічної служби набуває особливого значення. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю розробки якісної теоретичної бази, яка повинна стати підґрунтям сучасного й ефективного інституту публічної служби в Україні. Проблема поняття та змісту публічної служби в цьому контексті є ключовою і потребує першочергового вирішення.

Інститут публічної служби у різних контекстах досліджувався такими вченими, як В. Б. Авер'янов, Ю. М. Старілов, М. І. Цуркан, Д. Н. Бахрах, О. В. Попова, Н. О. Рунова, Н. В. Янюк, О. С. Петренко, О. В. Хорошенко, проте єдиного підходу до визначення поняття та змісту інституту публічної служби на сьогодні не вироблено.

Метою статті є узагальнення та систематизація різних підходів до визначення інституту публічної служби в Україні, а також встановлення змісту даної категорії у чинному законодавстві України.

Багатоаспектність явища публічної служби зумовила неоднозначність наукових підходів до визначення її сутності та складових. Ураховуючи наявність законодавчої дефініції поняття «публічна служба», дослідження питання правової природи та складових публічної служби доцільно почати саме з її аналізу.

Відповідно до п. 15 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС)¹, публічна служба – це діяльність на державних політичних посадах, професійна діяльність суддів, прокурорів, військова служба, альтернативна (невійськова) служба, дипломатична служба, інша державна служба, служба в органах влади Автономної Республіки Крим, органах місцевого самоврядування.

У науковій літературі підхід законодавця зазнає суттєвої критики.

По-перше, на думку низки науковців, сумнівним є обраний законодавцем варіант викладення визначення поняття «публічна служба» в КАС через перерахування її складових (видів). Так, у науковій літературі